

**ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ
СТУДЕНТАМИ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ І СПЕЦІАЛЬНИХ ГЕОГРАФІЧНИХ
ДИСЦИПЛІН**

Удосконалення підготовки вчителів розглядається сьогодні як невід'ємна складова реформи системи вищої педагогічної освіти. На думку В.Безпалька: „будь-яка педагогічна система складається з елементів, що формулюють дидактичну задачу, і елементів, що описують технологію навчання як засіб вирішення цієї задачі” [1, с.18]. У нашому випадку даним елементом виступає Державний стандарт освітньої галузі „Географія”, в якому головна мета навчання полягає у формуванні географічно освіченої особистості, підготовленої до життя й активної трудової діяльності в умовах сучасного суспільства, надання їй життєво необхідних знань, умінь і навичок для втілення ідеї сталого розвитку суспільства і готовності творчо й відповідально використовувати набуті географічні компетенції у власних інтересах і з урахуванням потреб суспільства, розвитку географічного мислення, забезпечення умов для її професійного самовизначення.

У зарубіжній літературі зустрічаються роботи науковців і практиків (Л.Крімер-Хейон, М.Галтон, В.Дойлі, М.Фулан, А.Харгрівс), які займаються дослідженням професійного розвитку вчителя; (Д.Макінтур, П.Хьорст), які вивчають закономірності розвитку та функціонування фахової підготовки спеціаліста; дослідження професійної компетентності вчителя (М. Кеннеді, Дж.Равен) та інші. Зокрема, за висловлюванням І. Нікішиної: „У російській освіті проголошено сьогодні принцип варіативності, який дає можливість педагогічним колективам навчальних закладів вибирати і конструювати педагогічний процес за будь-якою моделлю, включаючи авторські. У цьому напрямку іде прогрес освіти: розробка різноманітних варіантів її змісту, використання можливостей сучасної дидактики у підвищенні ефективності освітніх структур; наукова розробка і практичне обґрунтування нових ідей і технологій” [2, с.12]. У нинішніх соціально-економічних умовах перед вітчизняною вищою школою постала складна освітня проблема: перехід до проблемного навчання замість переважаючого сьогодні інформаційного; теоретичне обґрунтування й експериментальна апробація його структури, змісту та методики; зміна традиційного підходу до професійної підготовки вчителів на компетентнісний. Це сприятиме, на нашу думку, поглибленню фахових знань і умінь та розвитку мотивації навчання й ціннісних орієнтацій професійної діяльності майбутніх учителів-географів. У межах діяльнісного підходу мотивацію, спрямованість, переконання у поведінці і діяльності особистості; засвоєння, розуміння, запам'ятовування матеріалу теоретично дослідила В.Семиченко [4]. Розглядаючи сучасні вимоги до мотиваційної сфери професійної діяльності, авторка нагадує, що мотив презентується в свідомості як об'єкт, ціль, на яку направлена поведінка. Мотивами можуть бути: потреба, мета, спонукання, намір, стан, емоція, оцінювання, стійкі якості, їх полімодальне (багатовимірне) об'єднання, як будь-яка першопричина активності [4, с.57-62]. Крім того, на думку П.Шищенко „Діяльнісна концепція є підґрунтям наукових і освітніх вимірів конструктивно-географічного напрямку. Формування нових наукових парадигм і навчальних дисциплін свідчить про посилення ролі географічних знань у розв'язанні гео економічних, геополітичних, соціальних, геостратегічних, культурологічних та освітніх проблем” [5, с.34].

Для підвищення рівня фахової підготовки майбутнього вчителя географії необхідним є розв'язання таких питань як: за комплексною цільовою програмою узгодження в часі, логічне поєднання та інтеграція фундаментальних і спеціальних географічних дисциплін; підсилення вивчення фундаментальних географічних дисциплін введенням чи оновленням спецкурсів та здійснення узагальнення знань під час проходження навчально-польових практик, фахових педагогічних практик на 4 і 5 курсах (за кредитно-модульною системою), здійснення наукових

досліджень (ІНДЗ, курсові, дипломні роботи), де обов'язковим компонентом є самостійна робота, що спрямована на поглиблення географічних знань і вмінь студентів, вироблення власного стилю педагогічної діяльності.

Ознайомлення з навчальними програмами визначених дисциплін різних ВНЗ, досвідом роботи викладачів, власні педагогічні спостереження дозволяють охарактеризувати труднощі, які виникають у студентів під час їх вивчення. Вони пов'язані зі зменшенням кількості аудиторних годин, формальним відношенням викладачів до запровадження основ Болонського процесу (дворівневі індивідуалізовані навчальні плани, асинхронна система навчання, накопичувальна кредитна система, розширена шкала оцінювання знань, активізація самостійної роботи студентів); з недостатнім засвоєнням студентами фундаментальної складової фаху.

Відповідно до галузевих стандартів вищої освіти кредитно-модульна система навчання розширила можливості поєднання власне географічних тем фундаментальних і спеціальних географічних дисциплін з висвітленням мотивації їх вивчення, що відрізняє зміст навчання, який носить дисциплінарний характер, від вимог до фахівців, які мають інтегрований характер (вчитель має не лише надавати географічні знання і вміння, а і розкривати їх доцільність у майбутній життєдіяльності учнів). Це підтверджується думкою В.Сухорукова та ін.: „Географія – найважливіший предмет у системі сучасної загальної і професійної освіти. Синтезуючи природничо-наукові і суспільні знання, географія володіє, перш за все, колосальними загальноосвітніми ресурсами. Знання природних і суспільних особливостей рідного краю, країни і світу в цілому є універсальною цінністю. Тому глибокі пізнавальні можливості географії повинні використовуватися у повному об'ємі й багатогранності” [3, с. 3]. Але аналіз дійсності у вищій освіті показав, що традиційна предметна система навчання передбачає здебільшого фрагментарний підхід до організації навчально-виховного процесу, а існуюча багатопредметність у навчанні студентів заважає концентрації уваги на основних сферах діяльності, пов'язаних з професійною підготовкою. Це викликає труднощі в організації вивчення програмного матеріалу, а саме: дублювання і різне трактування споріднених понять у суміжних географічних науках. Тобто, постає проблема: за досить великої кількості розрізнених навчальних дисциплін в межах ізольованих курсів, надати студенту оптимальний об'єм професійно важливої інформації без дублювання і повторів. Адже, штучна роз'єднаність географічних дисциплін в навчальних планах і розбіжності в понятійно-термінологічному апараті призводять до того, що інтеграція навчальної інформації покладається на самих студентів, результативність якої виявляється незначною.

У зв'язку з цим необхідністю постає врахування визначених проблем у викладанні визначених дисциплін. Необхідно, щоб функціональні фахові (географічні) знання, освоєні студентами, не стали відірваним багажем у їх подальшій професійній діяльності, а застосовувалися майбутніми учителями вже під час перших педагогічних практик. Важливо, щоб такий підхід був усвідомлений студентами якнайшвидше, з першого навчального року, не зважаючи на складність адаптації колишніх школярів до умов навчання у вищому педагогічному навчальному закладі.

Список використаних джерел

1. Безпалько В. П. Стандартизація образования : основные идеи и понятия / В. П. Безпалько // Педагогика. — 1993. — № 5. — С. 16—25.
2. Никишина И.В. Инновационные педагогические технологии и организация учебно-воспитательного и методического процессов в школе : использование интерактивных форм и методов в процессе обучения учащихся и педагогов / И.В.Никишина. — Волгоград : Учитель, 2007. — 91 с.
3. Практикум по методике обучения географии : [учеб. пособ. для студ. вузов] / В.Д. Сухоруков, Д.П.Финаров, Н.О.Верещагина, Т.В.Вилейто. — М. : Издательский центр „Академия”, 2010. — 144 с.
4. Семиченко В. А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс психологии. Модуль „Направленность” : [лекции, практ. занятия, задания для сам. работы] / Семиченко В. А. — К. : Миллениум, 2004. — 521 с.
5. Шищенко П. Діяльнісна концепція в географії : науково-практичний і освітній виміри / П.Шищенко, Н.Муніч // Географія та основи економіки в школі. — 2007. — № 3. — С. 31—35.

Заявка на участь у конференції

Тімець Оксана Володимирівна

м. Умань, завідувачка кафедри географії та методики її навчання природничо-географічного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, вул. Садова, 2; 20300

050-546-22-53

E-mail: timets07@rambler.ru

Участь у конференції заочна (тільки публікація матеріалів).

Дякую за співпрацю.